

دانشگاه غیرانتفاعی شمال

موضوع پایان نامه:

تفاوت جرم سیاسی و جرم امنیتی در حقوق ایران

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر محمد نبی پور

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر داود قاسمی

دانشجو:

سارا ایمانی شاهاندشتی

۹۴۱۲۳۵۱۷۹

مرداد ۱۳۹۷

تقدیر و تشکر:

از زحمات بی شائبه اساتید محترم کمال قدردانی را داشته و برای ایشان از خداوند منان توفیقات روزافزون را دارم.

تقدیم:

این پایان نامه را به پدر و مادر عزیزم که در راه علم و دانش پشتیبان و همراه
همیشگی ام بوده اند، تقدیم می نمایم.

چکیده:

جرم سیاسی در روند رسیدگی های کیفری تابع قواعدی غیر از قواعد عام ناظر بر جرم عمومی می باشد. امروزه حقوق دانان و قانون گذاران کشورهای مختلف به خاطر وجود دلایل عقیدتی و سیاسی - وجود افکار آزادی خواهانه - و توجه به رهیافت های جرم شناسی و کیفرشناسی - توجه به انگیزه شرافتمندانه - از نظام تشدید فاصله گرفته و به نظام ارفاقی تمایل پیدا کرده اند.

در هر حال قانون گذار ایرانی بعد از گذشت سال های متمادی و سکوت و اهمال غیر قابل توجیه، سرانجام در تاریخ ۱۳۹۵/۰۳/۰۴ با تصویب «قانون جرم سیاسی» به وظیفه ای که اصل ۱۶۸ قانون اساسی در رابطه با تعریف جرم سیاسی بر عهده وی گذاشته بود، جامه عمل پوشاند. به نظر می رسد که گرچه قانون گذار با در نظر گرفتن ارفاقات و امتیازات خاصی برای مجرمان سیاسی در ماده ۶ این قانون، سعی در وانمود کردن ایجاد یک نظام ارفاقی برای مجرمان سیاسی دارد؛ اما با آوردن عباراتی مانند قید «عدم قصد ضربه زدن به اصل نظام توسط مرتکب» در تعریف جرم سیاسی در ماده ۱ و احصای محدود جرم سیاسی در ماده ۲ و همچنین استثنا نمودن گسترده جرایم از شمول جرم سیاسی در ماده ۳، به تضییق غیر منطقی قلمرو جرایم سیاسی اقدام نموده است. این برخورد قانون گذار با آنچه امروزه از آن تحت عنوان ایجاد نظام ارفاقی در قبال مجرمان سیاسی سخن گفته می شود، همخوانی ندارد.

کلید واژگان: جرم، سیاسی، امنیتی، جاسوسی.

فهرست مطالب:

صفحه	عنوان
۳	چکیده
۶	مقدمه:
۷	- بیان مسئله
۱۰	- جنبه جدید بودن و نوآوری طرح در چیست؟
۱۲	- اهداف تحقیق
۱۴	- پیشینه تحقیق
۱۵	- سؤالات تحقیق
۱۵	- فرضیه های تحقیق
۱۶	- روش تحقیق
۱۶	- ساماندهی تحقیق
۱۷	فصل اول: ادبیات تحقیق
۱۸	مبحث اول: مفهوم شناسی
۱۹	- گفتار اول: مفهوم جرم سیاسی
۲۰	بند اول: تعریف جرم سیاسی
۲۲	نظریه سیستم درونی و بیرونی
۲۳	بند دوم: ضابطه قانونگذار در تعریف جرم سیاسی
۲۳	ضابطه ذهنی یا درون ذاتی یا شخصی
۲۴	ضابطه عینی یا برون ذاتی یا موضوعی
۲۸	- گفتار دوم: مفهوم جرم امنیتی
۲۹	جرایم امنیتی داخلی و جرایم امنیتی خارجی
۳۰	جرایم ضد امنیت کشور مستوجب حد
۳۱	امنیت تعزیری
۳۱	جرایم علیه امنیت داخلی کشور
۳۳	جرایم امنیت تعزیری داخلی و خارجی
۳۵	جرایم بر ضد امنیت خارجی کشور
۳۷	مبحث دوم: پیشینه جرایم سیاسی و امنیتی
۳۸	- گفتار اول: جرایم سیاسی و امنیتی (در دنیا و اسلام)
۳۸	بند اول: پیشینه جرایم سیاسی و امنیتی در نظام های کیفری دنیا
۴۰	الف- دوره اول از قدیم الایام تا اوایل قرن نوزدهم
۴۱	ب- دوره دوم (دوران رشد و شکوفایی جرم سیاسی)
۴۲	ج- دوره سوم بعد از جنگ جهانی اول (دوران افول جرم سیاسی)
۴۸	بند دوم: پیشینه جرایم سیاسی و امنیتی در اسلام
۴۹	جنگ جمل
۴۹	جنگ صفین
۵۱	- گفتار دوم: پیشینه قانون گذاری جرایم سیاسی و امنیتی
۵۱	بند اول: پیشینه جرایم سیاسی و امنیتی قبل از انقلاب
۵۱	اصل ۷۹ متمم قانون اساسی مشروطیت
۵۲	بند دوم: پیشینه جرایم سیاسی و امنیتی بعد از انقلاب
۵۴	مبحث سوم: مبانی نظری جرایم سیاسی و امنیتی
۵۵	- گفتار اول: مبانی نظری جرایم سیاسی

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۵۵	۱- ضابطه شخصی
۵۶	۲- ضابطه عینی (موضوعی)
۵۷	۳- ضابطه مختلط
۵۸	۴- ضابطه افکار عمومی
۶۰	دلایل تفاوت های جرایم سیاسی با جرایم عمومی
۶۰	۱- انگیزه جرم
۶۱	۲- نحوه برخورد با مجرمین
۶۱	۳- صلاحیت دادگاه ها و آیین دادرسی
۶۲	۴- استرداد مجرمین
۶۲	۵- آثار محکومیت
۶۲	- گفتار دوم: مبانی نظری جرایم امنیتی
۶۵	فصل دوم: مصادیق، ویژگی ها، تشابهات و تمایزات جرایم سیاسی و امنیتی
۶۶	مبحث اول: مصادیق جرایم سیاسی و امنیتی
۶۷	- گفتار اول: مصادیق جرایم سیاسی
۶۷	۱- توهین یا افترا به مقامات داخلی مصرح در قانون
۶۸	۲- توهین به مقامات سیاسی کشورهای خارجی
۶۹	۳- ارتداد
۷۲	- گفتار دوم: مصادیق جرایم امنیتی
۷۲	استثنائات جرم سیاسی موضوع ماده ۳
۷۲	جرایم مستوجب حد، قصاص، دیات
۷۲	سوء قصد به مقامات داخلی و خارجی
۷۶	جاسوسی و افشای اسرار
۷۸	بند اول: جرایم امنیت حدی
۷۸	الف- محاربه
۷۸	ب- افساد فی الارض
۷۹	ج- باغی
۷۹	بند دوم: جرایم امنیتی تعزیری
۷۹	جرایم امنیتی داخلی
۸۱	جرایم امنیت تعزیری داخلی و خارجی
۸۴	جرایم بر ضد امنیت خارجی کشور
۸۴	خیانت
۸۴	جاسوسی
۸۵	مبحث دوم: ویژگی های جرایم سیاسی و امنیتی
۸۶	- گفتار اول: ویژگی های جرایم سیاسی
۹۰	- گفتار دوم: ویژگی های جرایم امنیتی
۹۶	مبحث سوم: شباهت های جرایم سیاسی و امنیتی
۹۹	مبحث چهارم: تفاوت های جرایم سیاسی و امنیتی
۱۰۲	بررسی تطبیقی محاربه و جرم سیاسی
۱۰۴	بررسی تطبیقی محاربه و باغی
۱۰۶	نتیجه گیری
۱۰۷	منابع

مقدمه

- بیان مسئله
- اهداف تحقیق
- پیشینه تحقیق
- سؤالات تحقیق
- فرضیه های تحقیق
- روش تحقیق
- ساماندهی تحقیق

بیان مسئله:

با توجه به ارزشی که ملت های گوناگون همیشه برای حاکمیت خود قائل بوده اند و با توجه به تلاش حکام در جهت حفظ قدرت و حاکمیت خود و خطراتی که جرائم علیه امنیت می توانند برای این حاکمیت و استقلال ایجاد نمایند، از قدیم الایام مقررات سختی راجع به جرائم علیه امنیت وجود داشته و برخی حتی این مقررات را از لحاظ زمانی مقدم بر مقررات راجع به سایر جرایم و مقررات مربوط به حقوق جزای عمومی می دانند در مورد جرائم علیه امنیت کشور نیز قانون تعزیرات نیز قانون تعزیرات مصوب سال ۱۳۷۵ آنها را طی دو سر فصل مجزا ذکر نکرده بلکه فصل اول قانون (مشمول بر ۱۵ ماده، یعنی از ماده ۴۹۸ الی ۵۱۲) را مجموعاً زیر عنوان « جرائم ضد امنیت داخلی و خارجی کشور» ذکر کرده است. همین شیوه در «قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح» مصوب سال ۱۳۸۲ در پیش گرفته شده است که مواد فصل دوم (از ماده ۱۷ الی ماده ۲۸) ذیل عنوان جرائم علیه امنیت داخلی و خارجی ذکر شده اند در حالی که «قانون مجازات عمومی» این جرائم را در دو مبحث تحت عنوان «جنحه و جنایات بر ضد امنیت خارجی مملکت» از ماده ۶۰ الی ۶۸ و «جنحه و جنایت بر ضد امنیت داخلی مملکت» ماده ۶۹ به بعد ذکر کرده بود، که این دو مبحث تحت فصل اول از باب دوم «قانون مجازات عمومی» ذکر شده در بالا یعنی نداشتن فصل بندی دقیق و منظم طی ۹ ماده اول خود جرائمی که در «قانون مجازات عمومی» تحت عنوان «جرائم ضد امنیت خارجی کشور» مورد اشاره شده است؛ بدون آنکه به این عنوان اشاره ای داشته باشد و مواد ۱۰ الی ۱۵ را زیر عنوان « جرائم بر ضد امنیت داخلی مملکت» آورده بود.

در هر حال به نظر می رسد که پرهیز قانون گذار در «قانون تعزیرات» مصوب سال ۱۳۷۵ از تفکیک قائل شدن بین جرائم ضد امنیت داخلی و جرائم ضد امنیت خارجی به دلیل آن بوده است که قرار دادن برخی از جرائم مورد بحث تحت هر یک از این دو عنوان ممکن است با شک و تردید مواجه شود. حتی برخی از افراد اصل این تقسیم بندی را مورد تردید قرار داده و اظهار داشتند که امنیت کشور یک واحد غیر قابل تجزیه می باشد که ممکن است توسط اتباع کشور یا افراد خارجی مورد تهدید قرار گیرد؛ ولی

این امر نباید مجوزی برای تفکیک قائل شدن بین این جرائم باشد. همچنان که مثلاً در حقوق انگلستان و کشورهای دیگر ملهم از نظام حقوقی کامن لا از این جرایم مجموعاً تحت عنوان offences against the security of the state نام برده می شود، بدون این که تفکیکی بین امنیت داخلی و خارجی صورت پذیرد.

البته می توان برای این تقسیم بندی محمل معقولی یافت و آن اینکه برخی از این جرائم با استقلال و تمامیت ارضی کشور برخورد دارند؛ مثل جاسوسی برای دشمن یا تحریک نظامیان به فرار از مقابل دشمن یا تسلیم شهر یا هواپیما به دشمن یا تنظیم قرارداد تسلیم با دشمن یا همکاری با دولت خارجی متخاصم یا اخفاء جاسوسان دشمن یا معرفی جاسوس به کشور بیگانه که سه مورد اخیر در مواد ۵۰۸ و ۵۱۰ «قانون تعزیرات» پیش بینی شده اند و موارد پیشین در مواد مختلف «قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح» مصوب سال ۱۳۸۲ مورد اشاره قانون گذار قرار گرفته اند. از سوی دیگر، برخی از جرائم علیه امنیت بدون برخورد با استقلال و تمامیت ارضی کشور تنها به هرج و مرج و اغتشاش در داخل کشور می انجامند؛ مثل تحریک مردم به کشتار، موضوع ماده ۵۱۲ قانون تعزیرات مصوب سال ۱۳۷۵. بدین ترتیب می توان گفت که جرائم دسته اول جزء جرائم برضد امنیت خارجی و جرائم دسته دوم جزء جرایم بر ضد امنیت داخلی کشور تلقی می گردند (میرمحمد صادقی، حسین؛ ۱۳۸۷).

یکی از مهم ترین وظایف نظام سیاسی حاکم بر هر کشوری احترام به حقوق اساسی و آزادی های مشروع فردی، وضع قوانین و مقررات لازم جهت تنظیم و اداره امور جامعه بر اساس حق و عدل و اتخاذ شیوه های مردمی و غیر استبدادی در اعمال حاکمیت است؛ از آنجا که حاکمیت هیأت حاکم ناشی از قدرت سیاسی جامعه بوده و اصولاً هر رژیم سیاسی برای تأمین نیازمندی های افراد جامعه و هدایت آنها به سوی اهداف و مقاصد مورد نظر به وجود می آید؛ لذا حفظ و پاسداری از حقوق فردی افراد و آحاد ملت نیز به عهده نظام سیاسی است. در طول مدت مدیدی که از زندگی اجتماعی و جوامع انسانی و ایجاد قدرت سیاسی و دولت می گذرد، اغلب انسانها اعم از اندیشمندان، متفکران، صاحب نظران و

همچنین جاه طلب و زورگویان ستمگر نظر به نوع برداشت و طرز تلقی خود از حکومت به دنبال یافتن بهترین شیوه های حکومت جهت رسیدن به اهداف خود بودند.

بحث تفاوت های جرایم سیاسی و جرایم علیه امنیت کشور و تحقیق در این دو زمینه به صورت جداگانه چه به لحاظ اهمیت و چه به لحاظ وضع مقررات در بیشتر کشورها سابقه ای دیرینه دارد. به همین دلیل جدا از وضع قوانین و مقررات پیرامون این جرایم، تحقیقات زیادی در مورد هر یک از این جرایم و عناصر قانونی، مادی و معنوی آنها صورت گرفته است. لکن بعد از تصویب قانون جرم سیاسی در سال ۱۳۹۵ در هیچ کدام از منابع پژوهشی، کتابها، پایان نامه ها، تفاوت این دو قانون به صراحت بیان نشده است. نقش این دو جرم مجزا را به صورت توأمان و بررسی اختلافات، مورد بررسی قرار نداده اند. آنچه در کتابها و مقالات بیان شده است مطالبی کلی همچون تعاریف جرم سیاسی، چیستی جرم سیاسی و جرم امنیتی می باشد. حال آنکه با توجه به تعریفی که در قانون مصوب سال ۱۳۹۵ درباره جرم سیاسی شده، تفاوت این دو جرم اهمیت خاصی دارد پس ضرورت انجام تحقیق مستقل بر هیچ کس پوشیده نیست. به همین دلیل پژوهش حاضر از حیث سابقه پژوهشی بدیع و تازه می باشد.

جنبه جدید بودن و نوآوری طرح در چیست؟

با توجه به تصویب قانون تعریف و کلیات جرم سیاسی در سال ۱۳۹۵ و عدم سابقه تعریف آن که پرداختن به آن خود مظهري از نو بودن است، به نظر می رسد برخی از مصادیق جرایمی که قبل از تصویب این قانون جزو جرایم امنیتی محسوب می شد از جرایم سیاسی تلقی می گردد جایگاه قانونی خود را پیدا نموده است. نوآوری تحقیق حاضر بررسی برخی از این تفاوتها و جرایمی است که با بررسی موشکافانه تر می توان نو جرم را از ابهامات موجود رهایی بخشید.

در ترمینولوژی حقوق، جرم سیاسی را به جرم ناشی از فکر سیاسی و یا از یک مؤسسه سیاسی نزدیک دانسته است که مانند توطئه ای که برای تغییر شکل یک حکومت انجام می شود مخالف نظام سیاسی داخلی و یا خارجی کشور باشد (لنگرودی، ۱۳۷۶ : ۹۲) بنابراین می توان گفت، هر اقدامی که با انگیزه و قصد ضربه زدن به اصل نظام باشد، جرم امنیتی تلقی شده و سیاسی نیست. کما اینکه همه رفتارهایی که با انگیزه اصلاح امور کشور بدون قصد ضربه زدن به اصل نظام هم باشد، سیاسی تلقی نشده و تنها موارد مصرح در ماده ۱ قانون از مصادیق جرم سیاسی قلمداد شده است.

در یک جمع بندی می توان گفت چون قبل از تصویب قانون سال ۱۳۹۵ جرم سیاسی تعریف دقیقی نشده است؛ حسب وحدت ملاک قوانین مصرحه در قانون مجازات اسلامی هرگونه اقدامی که به نحوی از انحا لطمات آن متوجه تمامیت ارضی کشور، منافع و مصالح نظام، تمامیت منافع اقتصادی و سیاسی، حاکمیت و نهایتاً آسایش و آرامش عمومی شود جرم اقدام علیه امنیت کشور توصیف می شود. در نهایت چون مصداق تفاوت و تمایز فی ما بین جرم اقدام علیه امنیت و جرم سیاسی میسور نیست، هرگونه اقدام علیه امنیت کشور به هر بهانه ای اعم از اصلاح، اقدام سیاسی و . . . از مصادیق بارز اقدام علیه امنیت ملی کشور تلقی و مرتکب با مجازات سنگین مواجه خواهد شد. در حالی که جرایم اقدام علیه امنیت کشور که در پاره ای از موارد در لسان شهروندان یا علمای حقوق از آن به عنوان جرم سیاسی یاد می شود دارای بینش، نگرش و ضوابط متفاوتی با جرم سیاسی است.

با توجه به قانونی که در زمینه جرم سیاسی در سال ۱۳۹۵ توسط مجلس شورای اسلامی تدوین مورد تأیید شورای نگهبان قرار گرفت به بسیاری از مشکلات و مصادیق قانونی و تفاوت های بین این دو جرم پاسخ داده شده است. اما به نظر می رسد با توجه به این قانون باز برخی از تفاوتها و اختلافهای بین جرم سیاسی و جرم امنیتی مطرح می شود که قانون گذار را با چالش روبه رو می کند. از جمله آن جرم سیاسی که سبب اختلال در نظم اجتماعی شده و در نهایت به جرم امنیتی تبدیل شود؛ قانون گذار در این باره چه تدابیری را بایستی اتخاذ نماید؟ مسأله بعدی این است که با توجه به تعاریفی که در قانون جدید از جرم سیاسی شده قانون گذار در چه مواقعی جرایم امنیتی را مصداق جرایم سیاسی نمی داند و برعکس؟ از همین رو بر آن شدیم تا با توجه به تصویب قانون جرم سیاسی در سال ۱۳۹۵ به بررسی برخی از این تفاوتها پرداخته و استدلال های قانونی و راهکارهای بررسی این نوع جرایم را مورد تحلیل و تفسیر قرار دهیم.

اهداف تحقیق:

مهم ترین هدف از تحقیق بررسی تفاوت های جرم سیاسی و جرم امنیتی طبق قانون مصوب سال ۱۳۹۵ است. علاوه بر این اهداف جزئی دیگری نیز در ذهن محقق بوده تا برای رسیدن به این اهداف به بررسی و مطالعه تحقیق حاضر بپردازد.

این اهداف شامل:

- ۱- شناسایی و شناخت دقیق جرائم امنیتی و تمیز آن از جرایم سیاسی.
- ۲- شناخت مناسب ترین مرجع رسیدگی به جرایم سیاسی و جرایم امنیتی.
- ۳- شناساندن این تفاوت به جامعه حقوقی.

برای شفاف شدن مطالب ذکر شده به چند نکته اشاره می کنیم:

الف- جرایم علیه امنیت، مفهوم عام و گسترده ای را به ذهن متبادر می سازد که با مقصود حقوقی مورد نظر از آن مطابقت کافی ندارد. این اصطلاح، محصول تقسیم بندی مشهوری است که در حقوق جزای اختصاصی به کار گرفته می شود. حقوق جزای اختصاصی شاخه ای از علوم جنایی حقوقی است که بر خلاف حقوق جزای عمومی که قواعد حاکم بر جرائم و مجازات را تبیین می کند؛ اوصاف و ارکان اعمالی را تبیین می کند که نظام حقوقی کشور آن را جرم انگاری کرده است. هرگاه اعمال ارتكابی علیه امنیت عمومی یا حاکمیت کشور صورت گیرد، جرائم علیه امنیت واقع شده است. اما جرم سیاسی میل به قدرت به ویژه کسب، حفظ یا گسترش آن برای یک فرد یا سازمان غالب ترین انگیزه موجود در ورای اقدام به جرم سیاسی محسوب می شود. در واقع مهم ترین تفاوت دو جرم نامبرده در اهداف و انگیزه مجرمین می باشد.

ب- مرجع صالح رسیدگی به جرایم سیاسی دادگاه کیفری یک استان و با حضور هیئت منصفه و جرم امنیتی در صلاحیت دادگاه انقلاب می باشد.

ج- حقوق دانان و قضات معمولاً با مراجعه به قوانین جزایی موجود، جرائم را از هم تفکیک می کنند و اگر چنین روشی کافی نباشد؛ به بررسی انگیزه های مرتکبان جرم، دسته ها و اهداف آنان، قربانیان جرم

و نیز آثار و نتایج اعمال مجرمان مبادرت می ورزد. بنابراین آنچه بیش از همه اهمیت دارد، زمینه جرم است. بررسی زمینه وقوع جرم، این امکان را به ما می دهد که بفهمیم چه کسی قربانی است و نیز چه ضرر و زیانی از جرم ناشی شده است.

پیشینه تحقیق:

نظافت و همکاران (۱۳۸۱) در تحقیقی تحت عنوان تفاوت‌های جرائم امنیتی و سیاسی به این نتیجه رسیده‌اند که جرایم علیه امنیت کشور افعال یا ترک افعال مجرمانه‌ای است که مستقیماً به زیان مصالح عالیه مملکت و ملت می‌شوند و حیات سیاسی و اقتصادی و اعتبار و استقلال کشور را مورد هجوم قرار می‌دهد. همچنین مهم‌ترین وجه تشخیص جرایم سیاسی و امنیتی را توجه به فکر و اندیشه مرتکب جرم دانسته‌اند.

کلانتری و پارسا در سال ۱۳۹۵ در تحقیقی به بررسی نگرشی نو به قانون جرم سیاسی مصوب ۱۳۹۵ پرداخته‌اند و نتیجه گرفته‌اند که تصویب قانون جرم سیاسی در سال ۱۳۹۵ گامی مثبت و رو به جلو در سیر قانونگذاری کیفری در حقوق ایران تلقی می‌شود. اما این قانون ابهامات و نقاط ضعفی نیز دارد که شایسته است طی اصلاحاتی برطرف شود. (کلانتری و پارسا، ۱۳۹۵: ۱۸).

سؤالات تحقیق:

سؤالات تحقیق شامل موارد زیر می باشند:

- ۱- آیا می توان تفاوت اصلی جرم سیاسی و امنیتی را در انگیزه فاعل جرم دانست؟
- ۲- آیا مرز دقیقی می توان بین جرایم سیاسی و امنیتی مشاهده نمود؟
- ۳- آیا امتیازات مجرمین سیاسی برای مجرمین امنیتی قابل تسری است؟

فرضیه های تحقیق:

فرضیه های تحقیق نیز مشتمل بر موارد ذیل می باشند:

- ۱- تنها انگیزه را نمی توان عامل تفاوت جرایم سیاسی و امنیتی دانست.
- ۲- تعیین مرز دقیق بین جرایم سیاسی و امنیتی آسان نیست.
- ۳- امتیازات مجرمین سیاسی برای مجرمین امنیتی قابل تسری نیست.

روش تحقیق:

نوع تحقیق در این پژوهش از نوع نظری - توصیفی است. همچنین روش تحقیق نیز در این پایان نامه بر مبنای روش کتابخانه ای و فیش برداری از منابع مختلف و مرجع حقوقی و مقالات، کتب و پایان نامه ها و با استناد با لوایح و قوانین تبیین شده نظام جمهوری اسلامی در زمینه جرم های سیاسی و امنیتی است.

ساماندهی تحقیق:

پژوهش حاضر شامل دو فصل است که در فصل اول آن که خود به سه مبحث تقسیم شده راجع به ادبیات تحقیق (مفهوم شناسی، پیشینه و مبانی نظری) و در فصل دوم، ... پرداخته شده است.

فصل اول

ادبیات تحقیق

مبحث اول:

– مفهوم شناسی

گفتار اول: مفهوم جرم سیاسی

گفتار دوم: مفهوم جرم امنیتی

گفتار اول: مفهوم جرم سیاسی

موضوع مورد بحث ما مرکب از دو کلمه «جرم» و «سیاسی» می باشد که هر کدام از آن دو، در جای خود، مبحث زیادی را به دنبال داشته است. برای این که مفهوم ترکیب شده این دو کلمه را بتوانیم درک کنیم لازم است هر کدام را به صورت جدا از هم بشناسیم.

هر کدام از حقوق دانان بر اساس عقاید خود و مکتبی که اختیار کرده اند، برای جرم تعریفی متناسب با اصول آن مکتب ارائه داده اند. مثلاً طرفداران مکتب «عدالت مطلقه» جرم را به هر عملی که بر خلاف اخلاق حسنه باشد، تطبیق کرده اند. کانت یکی از بنیان گذاران مکتب مذکور بر این باور است که اخلاق برای برقراری خیر مطلق می باشد و از آن جا که جرم بر هم زنده نظم اخلاقی است، پس دولت باید مرتکب را مجازات نماید تا آن اختلال نظم اخلاقی جبران گردد. اشکال این تعریف آن است که تلازمی بین غیر اخلاقی بودن عملی و جرم بودن آن نیست، چه بسا عملی ضد اخلاقی می باشد، ولی جرم قابل مجازات نباشد، مثل خودکشی.

گاروفالو که از پایه گذاران علوم جرم شناسی است «جرم» را عملی دانسته که در هر زمان و هر مکان احساسات شرافتمندانه و نوع دوستی انسان را جریحه دار نماید. (مرتضی محسنی؛ ۱۳۹۵)

همچنین دورکیم، جامعه شناس معروف فرانسوی در تعریف جرم می گوید.

ما می توانیم وجود یک سلسله از عملیاتی را اثبات کنیم که اجتماع علیه آن ها واکنشی به صورت مجازات نشان می دهد. از این سلسله عملیات، می توان گروهی درست کرد و به آن عنوان مشترکی به نام جرم داد.

جرم به معنای وسیع کلمه عبارت از فعل یا ترک فعل فردی است که به جهت لطمه ای که به نظم اجتماعی وارد می کند؛ توسط جامعه به کیفر می رسد. (ایرج گلدوزیان؛ ۱۳۸۹)

آن چه که مورد پذیرش اکثر حقوقدانان بوده، در قوانین جزایی آمده تعریف جرم به شرح زیر است، جرم عبارت است از عملی که قانون آن را ممنوع کرده یا ترک فعلی که قانون آن را لازم داشته و بر آن رفتار کیفری به عنوان ضمانت اجرای آن تعیین کرده است.